

УДК 374.7:[316.47:351.862.2]

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(26\).2024.35-45](https://doi.org/10.35387/od.2(26).2024.35-45)

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК РЕСУРС ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Бойчук Юрій Дмитрович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Boichuk Yurii – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Rector of the H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-8583-5856>

E-mail: yurij.boychuk@gmail.com

Боярська-Хоменко Анна Володимирівна – доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Boiarska-Khomenko Anna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Academic Secretary of the H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1818-3074>

E-mail: anna.boiarskahomenko@hnpu.edu.ua

Анотація. Повномасштабна агресія російської федерації проти України змусила багатьох людей покинути свої домівки, створивши численні виклики, пов'язані з нестабільністю, втратою професійних навичок і обмеженими можливостями для подальшого особистісного і професійного розвитку. У цьому контексті освіта дорослих стає критичним інструментом, який не тільки забезпечує базові знання, але й сприяє відновленню життєвих стратегій і розвитку загальних і фахових компетентностей, необхідних для успішної інтеграції в нове середовище. У статті проаналізовано основні аспекти реалізації програм освіти дорослих як важливого ресурсу соціальної адаптації ВПО. Матеріал подано на прикладі досвіду Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Серед них варто назвати такі: курси професійної підготовки, що дозволяють ВПО оволодіти новими навичками. Вони реалізуються у межах діяльності кафедр і регіонального центру змішаної освіти «Сковорода-ХАБ». Зміст курсів охоплює широкий спектр напрямів і спеціалізацій, наприклад, технологічний, адміністративний, педагогічний, інформаційний; психологічна підтримка, що відіграє ключову роль у процесі адаптації

ВПО, оскільки воєнні дії та вимушене переселення часто супроводжуються серйозними психоемоційними травмами. Психологи і соціальні педагоги університету, працюючи з ВПО, розробляють комплексні програми підтримки, які передбачають індивідуальні та групові консультації, психотерапевтичні сеанси, а також тренінги з управління стресом і розвитком резиліентності; соціальна інтеграція, що включає заходи, спрямовані на створення умов для повноцінної участі ВПО в економічному, соціальному і культурному житті громад; громадянська освіта, що здійснюється через навчання основам прав людини, демократичним цінностям, законодавству, яке регулює діяльність громадських організацій; формуванням і розвитком національної ідентичності ВПО; залучення ВПО до участі у громадському житті, роботі в громадських організаціях, волонтерських рухах.

Ключові слова: освіта дорослих; соціальна адаптація; внутрішньо переміщені особи; воєнний стан; професійна перекваліфікація; психологічна підтримка; соціальна інтеграція.

**Boichuk Yurii,
Boiarska-Khomenko Anna**

ADULT EDUCATION AS A RESOURCE FOR SOCIAL ADAPTATION OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS UNDER MARTIAL LAW

Abstract. *The full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine has forced many people to flee their homes, creating numerous challenges related to instability, loss of professional skills and limited opportunities for further personal and professional development. In this context, adult education becomes a critical tool that not only provides basic knowledge, but also helps to restore life strategies and develop new competences necessary for successful integration into a new environment. The article analyses the main aspects of implementing adult education programmes as an important resource for the social adaptation of IDPs based on the experience of the H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. They are the following: vocational training courses allow IDPs to acquire new skills; they are implemented within the framework of the activities of the departments and the regional centre of mixed education «Skovoroda-HAB». The content of the courses covers a wide range of areas and specialisations, such as technology, administration, pedagogy, and information; psychological support plays a key role in the adaptation process of IDPs, since military operations and forced displacement are often accompanied by serious psycho-emotional trauma. Psychologists and social educators of the University, working with IDPs, develop comprehensive psychological support programmes that include individual and group counselling, psychotherapy sessions, as well as trainings on stress controlling and resilience development; social integration includes measures aimed at creating conditions for the full participation of IDPs in the*

economic, social and cultural life of host communities; civic education is provided through teaching the basics of human rights, democratic values, legislation that regulates the NGOs activities; formation and development of the national identity of IDPs; involving of IDPs in participating in public life, work in NGOs, and volunteer movements.

Key words: *adult education; social adaptation; internally displaced persons; martial law; professional retraining; psychological support; social integration.*

Постановка проблеми, її актуальність. Актуальність дослідження, фокусом якого є освіта дорослих як один із ресурсів соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в умовах воєнного стану, зумовлена нагальною потребою сучасного українського суспільства в інтеграції таких людей у нові соціальні та економічні умови. Повномасштабна агресія російської федерації проти України змусила багатьох людей залишити свої домівки, поставила численні виклики, пов'язані з відсутністю стабільності, втратами професійних навичок і обмеженими можливостями для продовження особистого і професійного розвитку. У такому контексті освіта дорослих виступає як критичний інструмент, здатний забезпечити не лише базові знання, але й сприяти відновленню життєвих стратегій і розвитку нових компетентностей, необхідних для успішної інтеграції у нове середовище.

Освіта дорослих відіграє вирішальну роль у підвищенні конкурентоспроможності ВПО на ринку праці, сприяє їх соціальній інтеграції та забезпечує психологічну підтримку. Професійна перекваліфікація, розвиток нових навичок і підвищення рівня загальної освіти дозволяють ВПО адаптуватися до нових умов життя, знайти можливості для працевлаштування і досягнення економічної самостійності. Поруч з цим, освітні програми для дорослих сприяють формуванню громадянської свідомості, розумінню прав і обов'язків, що є важливими для активної участі в житті громади.

Актуальність теми також підкреслюється увагою міжнародних організацій до проблеми інтеграції ВПО через освітні ініціативи. Програми, спрямовані на підтримку освіти дорослих, реалізуються як на державному рівні, так і за підтримки міжнародних організацій, таких як ООН і Європейський Союз, що визнають освіту важливим компонентом гуманітарної допомоги і довгострокового розвитку.

За даними Міністерства соціальної політики України кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб в країні досягає 4,9 млн осіб. З них – 3,6 млн – особи, які перемістилися після початку повномасштабної війни. З них – 2,5 млн не можуть повернутися до своїх домівок, оскільки житло або зруйноване, або знаходиться у зоні активних бойових дій, або на тимчасово окупованій території (Міністерство

соціальної політики України, 2024). Разом з тим за даними дослідження Міжнародної організації з міграції (МОМ) майже половина внутрішньо переміщених осіб (44%) працездатного віку втратили роботу і не отримують доходу. Лише одна третина опитаних вказали заробітну плату як основне джерело доходу після переміщення, а 24% зазначили, що покладаються на державну підтримку (International Organization for Migration (IOM). DTM, 2022.).

Зважаючи на це, дослідження освіти дорослих як засобу соціальної адаптації набуває особливої актуальності. Воно дозволяє виявити ефективні стратегії підтримки ВПО, розробити рекомендації для політиків та освітян, а також сприяє розробці нових підходів до вирішення проблем, з якими стикаються переміщені особи. Таким чином, освіта дорослих не лише поліпшує якість життя ВПО, але й сприяє стабілізації суспільства в цілому, забезпечуючи умови для стійкого розвитку і мирного співіснування.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Питання соціальної адаптації ВПО в Україні стали предметом деяких досліджень. Так, А. Боярська-Хоменко визначила шляхи інтеграції ВПО та біженців, серед яких варто назвати навчання та перекваліфікацію, культурну інтеграцію, визнання освіти та академічної компетентності, здобутих раніше. На думку дослідниці, основними завданнями інтеграції ВПО є надання психосоціальної, емоційної, освітньої та самоврядної підтримки (Боярська-Хоменко, 2020). Т. Алексєнко, Л. Гончар, Т. Куниця, Д. Бирик розкрили явище вимушеного переселення в сучасній Україні у контексті міграції в європейському вимірі та особливостей національної й особистісної ідентифікації. Автори визначили підходи і моделі соціальної підтримки переселенців у вітчизняному і зарубіжному досвіді, визначили педагогічний (виховний) зміст і технологічний компонент, запропонували й обґрунтували концептуальну модель, загальні й часткові технології соціально-педагогічного супроводу дітей із сімей вимушених переселенців у соціально-педагогічній парадигмі виховання (Алексєнко, 2020). І. Григоренко, Н. Савельєва розробили навчальний посібник для здобувачів вищої освіти, у якому розкрили теоретичні, методологічні, нормативно-правові, а також технологічні аспекти як соціальної, так і соціально-педагогічної роботи з внутрішньо переміщеними особами (Григоренко, 2017).

Мета статті – проаналізувати основні аспекти реалізації програм освіти дорослих як важливого ресурсу соціальної адаптації ВПО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освіта дорослих є ключовим інструментом для соціальної адаптації ВПО в умовах воєнного стану. У ситуаціях, коли люди змушені залишати свої домівки, освіта стає важливим ресурсом не тільки для продовження особистого розвитку, але й для відновлення почуття «нормальності», стабільності та інтеграції в нову

спільноту. Розглянемо основні аспекти реалізації програм освіти дорослих як важливого ресурсу соціальної адаптації ВПО. Матеріал подано на прикладі досвіду Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Професійна перекваліфікація та розвиток навичок. Курси професійної підготовки дозволяють ВПО оволодіти новими навичками, що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Особливе значення вони мають для тих, хто втратив роботу або чия попередня професія більше не є актуальною у воєнний час. Зазначимо, що залучення ВПО до таких курсів сприяє їхній професійній реінтеграції та підвищенню конкурентоспроможності на ринку праці.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди вже кілька років реалізовує подібні програми, організовуючи у межах діяльності кафедр і регіонального центру змішаної освіти «Сковорода-ХАБ» довготермінові й короткострокові курси професійного розвитку і підвищення кваліфікації. Зміст цих курсів охоплює широкий спектр напрямів і спеціалізацій, наприклад, технологічний, адміністративний, педагогічний, інформаційний, що є затребуваними на ринку праці. Завдяки цьому ВПО мають змогу обирати ті напрями й програми, які найбільше відповідають їхнім здібностям, інтересам і потребам. Так, викладачами ХНПУ імені Г.С. Сковороди було проведено серію вебінарів з адміністрування й менеджменту, зокрема щодо ідентифікації і документування робіт в організації, управління впровадженням освітніх технологій у закладі освіти. Під час вебінарів слухачі дізнались про стратегії ідентифікації завдань і робітничих процесів задля підвищення продуктивності й удосконалення внутрішньої комунікації, структуру, мету і порядок розроблення посадових і робочих інструкцій, удосконалили вміння здійснювати контроль якості реалізації педагогічних технологій на основі кваліметричного підходу.

Варто зазначити, що задля розвитку технологічних умінь і навичок було організовано дистанційні заняття з цифрової грамотності. Наприклад, відвідувачі таких курсів могли дізнатись про будову і принцип роботи сучасних процесорів (CPU), технологію їх виробництва, переваги та обмеження їх окремих видів і відомих виробництв. У межах розвитку педагогічного напрямку було організовано педагогічні та методичні курси для вчителів, тьюторів, коучів, репетиторів. Так, було організовано курси з методики навчання англійської мови у різнорівневих групах, написання підручників, посібників та інших методичних матеріалів, цифрової педагогіки тощо (Сковорода-ХАБ, 2023).

Варто зауважити, що особливу увагу викладачі курсів професійної підготовки приділяють інтеграції інноваційних технологій і методів навчання, що забезпечує високу якість освітнього процесу і робить його більш доступним та ефективним. Використання онлайн-платформ і

дистанційних форм навчання дозволяє охопити більшу кількість осіб, надаючи їм можливість навчатися у зручний для них час. Це є надзвичайно важливим в умовах воєнного стану, коли мобільність ВПО і доступ до традиційних освітніх закладів можуть бути обмеженими.

Окрім технічних і професійних навичок, курси професійної підготовки у ХНПУ імені Г.С.Сковороди включають елементи розвитку м'яких навичок, таких як комунікативні здібності, управління часом, робота в команді і лідерські якості. Ці навички є досить вагомими для ефективною інтеграції в нові трудові колективи, побудови успішної кар'єри. Їх розвиток також сприяє підвищенню впевненості у власних силах і готовності адаптуватися до нових викликів. Наприклад, у межах діяльності Сковорода-ХАБ було проведено лекцію-тренінг «Особливості роботи з різними аудиторіями слухачів», де відвідувачі ознайомилися з прийомами привертання уваги, методами конструктивної комунікативної взаємодії між ритором і слухачем, опанували прийом «Сканер», що дозволяє характеризувати будь-яку незнайому аудиторію, з метою вибору правильної стратегії спілкування (Сковорода-ХАБ, 2023).

Таким чином, курси професійної підготовки виконують кілька важливих функцій: забезпечують ВПО актуальними знаннями і навичками, необхідними для успішного працевлаштування, сприяють їхній соціальній і економічній адаптації, підтримують моральний і психологічний стан, забезпечуючи відчуття стабільності та перспективи на майбутнє. Такий комплексний підхід до професійної підготовки дозволяє ефективно вирішувати проблеми, пов'язані з інтеграцією ВПО в нове середовище, і сприяє створенню умов для стійкого розвитку як самих осіб, так і спільнот, у яких вони проживають.

Психологічна підтримка та соціальна інтеграція ВПО є критично важливими аспектами їхньої адаптації до нових умов життя, особливо у воєнний час. На прикладі досвіду ХНПУ імені Г.С.Сковороди можна побачити ефективну реалізацію цих аспектів на практиці. Психологічна підтримка відіграє ключову роль у процесі адаптації ВПО, оскільки воєнні дії та вимушене переселення часто супроводжуються серйозними психоемоційними травмами. ВПО стикаються з втратами близьких, майна, соціального статусу, а також з невизначеністю майбутнього. Психологи і соціальні педагоги ХНПУ імені Г.С.Сковороди, працюючи з ВПО, розробляють комплексні програми психологічної підтримки, що включають індивідуальні та групові консультації, психотерапевтичні сеанси, а також тренінги з управління стресом і розвитком резиліентності. Такі заходи допомагають ВПО подолати посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресію та тривожність, покращуючи їхнє психічне здоров'я і загальне самопочуття.

Соціальна інтеграція включає заходи, спрямовані на створення умов для повноцінної участі ВПО в економічному, соціальному і

культурному житті. ХНПУ імені Г.С. Сковороди впроваджує програми, які сприяють взаємодії між ВПО та місцевим населенням, сприяють побудові соціальних зв'язків та зменшенню соціальної ізоляції. Наприклад, університет підтримує створення і функціонування громадських центрів (Центр освіти дорослих, Центр ветеранського розвитку, Психологічна служба та інші), де ВПО можуть отримати консультації, пропозиції до навчання і доступ до ресурсів, необхідних для інтеграції. Зміст таких програм охоплює різні аспекти інтеграції, зокрема освітні та культурні заходи, курси мовної підготовки, професійну орієнтацію і підтримку у працевлаштуванні. Університет також активно співпрацює з місцевими органами влади, громадськими і волонтерськими організаціями щоб забезпечити координацію зусиль і максимальне задоволення потреб ВПО. Такі програми сприяють створенню інклюзивного середовища, де ВПО мають рівний доступ до можливостей і ресурсів (Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2023; Психологічна служба, 2023).

Реалізація програм психологічної підтримки та соціальної інтеграції на прикладі ХНПУ імені Г.С. Сковороди увиразнює важливість комплексного підходу до вирішення проблем ВПО. Психологічна підтримка допомагає ВПО впоратися з травматичними переживаннями і розвинути навички адаптації, необхідні для подолання викликів, що виникають під час переселення. Соціальна інтеграція забезпечує створення умов для повноцінної участі в житті громади, сприяючи взаєморозумінню та співпраці між ВПО і місцевими жителями. Це, у свою чергу, підвищує соціальну згуртованість, знижує напругу та сприяє стабільності.

Громадянська освіта та залучення до активної участі у громадському житті забезпечують глибоке розуміння громадянських прав і обов'язків, сприяють формуванню почуття приналежності до нової спільноти і активному залученню до її розвитку. Громадянська освіта є фундаментом для створення відповідальних і обізнаних громадян, здатних ефективно взаємодіяти у суспільстві, приймати виважені рішення і брати участь у демократичних процесах.

Роль громадянської освіти полягає в тому, щоб забезпечити ВПО знаннями про їхні права і обов'язки, принципи функціонування державних інституцій, механізми захисту своїх прав та участі в громадському житті. Цим напрямом в університеті опікується факультет історії і права, центр ветеранського розвитку і юридична клініка. У межах їх діяльності здійснюється навчання основам прав людини, демократичним цінностям, законодавству, що регулює діяльність громадських організацій і можливості громадянської активності. Зміст громадянської освіти також охоплює питання соціальної справедливості, інклюзії, гендерної рівності та екологічної свідомості, що сприяє формуванню всебічно розвинених і соціально відповідальних громадян.

Водночас університет опікується формуванням і розвитком національної ідентичності ВПО. Наприклад, було організовано та проведено цикл публічних лекцій «Традиційні українські свята та обряди як елемент виховання сучасної молоді», де було проаналізовано цикли традиційних українських свят, зокрема Різдвяних, що посідають особливе місце у традиційній культурі українців. Обряди і звичаї, пов'язані з ними, є надзвичайно давніми, вони гармонійно поєднують народні та православні складові свята, відображають світогляд, знання і народну мудрість, які є основою виховання родинних цінностей та відповідального ставлення до оточуючого світу (Сковорода-ХАБ, 2023).

Зазначимо, що ХНПУ імені Г.С. Сковороди активно залучає ВПО до участі у громадському житті, роботи в громадських організаціях, волонтерських рухах. Наприклад, у діяльності університетського волонтерського загону «Злагода» задіяні студенти та їхні батьки, які мають статус ВПО. Вони допомагають із благодійним збиранням і сортуванням одягу, ліків, продуктів харчування, готують їжу і солодоці для дітей, поранених військових, літніх людей, відвідують дитячі будинки і госпіталі, здійснюють виїзди на деокуповані території з метою надання соціальної та гуманітарної підтримки людям, які постраждали від війни (Боярська-Хоменко, 2023). Це сприяє розвитку соціального капіталу, покращенню комунікацій між різними групами населення і формуванню спільного бачення майбутнього розвитку українського суспільства і держави. Важливим аспектом активної участі є створення умов для діалогу та співпраці між ВПО і місцевими жителями, що допомагає подолати упередження і створити атмосферу взаємної підтримки і довіри.

Програми волонтерства відіграють важливу роль у цьому контексті, оскільки вони надають ВПО можливість безпосередньо долучитися до вирішення актуальних проблем, розвивати нові соціально важливі навички і здобувати практичний досвід. Волонтерська діяльність сприяє зміцненню соціальних зв'язків, покращенню психоемоційного стану ВПО і поліпшенню їхнього самопочуття та самооцінки. Участь у волонтерських програмах також дозволяє ВПО відчувати себе корисними і необхідними для суспільства, що є важливим кроком до повної інтеграції та відновлення соціальної рівноваги.

Таким чином, громадянська освіта та активна участь у громадському житті є критично важливими елементами процесу соціальної адаптації ВПО. Вони забезпечують оволодіння знаннями і навичками, необхідними для ефективної участі у суспільному житті, сприяють розвитку соціальної згуртованості та підтримують процеси демократизації на місцевому рівні. Програми волонтерства, як одна з форм активної громадянської участі, допомагають ВПО інтегруватися в нові соціальні й культурні контексти, створюють умови для їхнього особистісного та професійного розвитку, сприяють побудові більш справедливих і стійких

громад.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Освіта дорослих виступає ключовим інструментом для соціальної адаптації ВПО в умовах воєнного стану, забезпечуючи їм необхідні знання та навички для успішної інтеграції в нові соціальні та економічні умови. Досвід ХНПУ імені Г.С.Сковороди демонструє ефективність комплексного підходу до реалізації програм професійної підготовки, психологічної підтримки, соціальної інтеграції та громадянської освіти. Програми професійної підготовки, реалізовані університетом, дозволяють ВПО оволодіти новими навичками, що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Завдяки інтеграції інноваційних технологій і методів навчання, ці програми забезпечують високу якість освітнього процесу, роблячи його більш доступним та ефективним. Психологічна підтримка та соціальна інтеграція є невід'ємними елементами успішної адаптації ВПО. Університет розробляє і впроваджує програми, які сприяють взаємодії між ВПО та місцевим населенням, побудові соціальних зв'язків і зменшенню соціальної ізоляції. Створення громадських центрів і активна участь ВПО у громадському житті забезпечують умови для їх повноцінної інтеграції та сприяють побудові інклюзивного середовища. Громадянська освіта, яка реалізується університетом, забезпечує ВПО знаннями про їхні права та обов'язки, принципи функціонування державних інституцій та можливості громадянської активності, сприяє формуванню соціально відповідальних громадян.

Досвід ХНПУ імені Г.С.Сковороди підкреслює важливість комплексного підходу до вирішення проблем ВПО. Освіта дорослих, психологічна підтримка, соціальна інтеграція та громадянська освіта є взаємопов'язаними елементами, які забезпечують стійкі результати.

Серед *перспектив подальших наукових пошуків* – дослідження ефективності різних методик професійної підготовки ВПО, аналіз соціальної інтеграції ВПО в різних регіонах України та інших країн світу, аналіз впливу волонтерських програм на інтеграцію ВПО та інші.

Список використаних джерел

- Алексеевко, Т.Ф., Гончар, Л.В., Куниця, Т.Ю., & Бибиц, Д.Д. (2020). Вимушені переселенці: соціально-педагогічні проблеми і досвід підтримки. Кропивницький: Імекс-ЛТД.
- Боярська-Хоменко, А.В. (2020). Освіта дорослих як ключ до соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб та біженців. *Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи : монографія*. Харків, 511–516.
- Боярська-Хоменко, А.В., & Денисенко, А.О. (2023). Соціально-педагогічна підтримка дітей у воєнний період. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і*

практика. Харків, 1056–1058.

- Григоренко, І.О., & Савельєва, Н.М. (2017). Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в сучасних умовах. Полтава: ПНПУ.
- Міністерство соціальної політики України. (2024). Внутрішньо переміщені особи. <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>
- Психологічна служба. (2023). Головна. <https://liderstudent.com.ua/>
- Сковорода-ХАБ. (2023). Новини. <https://sites.google.com/hnpu.edu.ua/khnpu-eduhub/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/%D1%96-%D1%81%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%80-2023-2024-%D0%BD-%D1%80?authuser=0>
- Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (2023). Центр ветеранського розвитку. <http://hnpu.edu.ua/uk/division/centr-veteranskogo-rozvytku>
- International Organization for Migration (IOM). DTM. (2022). Звіт про внутрішнє переміщення в Україні опитування загального населення. IOM, Ukraine. <https://dtm.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-8-17-23?close=true>

References (translated and transliterated)

- Alieksieienko, T.F., Honchar, L.V., Kunytsia, T.Iu., & Bybyk, D.D. (2020). Vymusheni pereselentsi: sotsialno-pedahohichni problemy i dosvid pidtrymky [Internally displaced persons: socio-pedagogical problems and experience of support]. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD [in Ukrainian].
- Boiarska-Khomenko, A.V. (2020). Osvita doroslykh yak kliuch do sotsialnoi intehratsii vnutrishno peremishchenykh osib ta bizhentsiv [Adult education as a key to social integration of internally displaced persons and refugees]. *Osvita doroslykh: svitovi tendentsii, ukraïnski realii ta perspektyvy* : monohrafiia. Kharkiv, 511-516 [in Ukrainian].
- Boiarska-Khomenko, A.V., & Denysenko, A.O. (2023). Sotsialno-pedahohichna pidtrymka ditei u voiennyi period [Social and pedagogical support for children in wartime]. *Psykhologo-pedahohichni problemy vyshchoi i serednoi osvity v umovakh suchasnykh vyklykiv: teoriia i praktyka*. Kharkiv, 1056–1058 [in Ukrainian].
- H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. (2023). Tsentr veteranskoho rozvytku [Veterans Development Center]. <http://hnpu.edu.ua/uk/division/centr-veteranskogo-rozvytku> [in Ukrainian].
- Hryhorenko, I.O., & Savelieva, N.M. (2017). Sotsialna robota z vnutrishno peremishchenymy osobamy v suchasnykh umovakh [Social work with internally displaced persons in modern conditions]. Poltava: PNPU [in Ukrainian].
- International Organization for Migration (IOM). DTM. (2022). Звіт про внутрішнє переміщення в Україні опитування загального населення. IOM, Ukraine. <https://dtm.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-8-17-23?close=true> [in English].
- Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy. (2024). Vnutrishno peremishcheni osoby [Internally displaced persons]. <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> [in Ukrainian].
- Psykhologichna sluzhba. (2023). Holovna [Main]. <https://liderstudent.com.ua/>

[in Ukrainian].

Skovoroda-KhAB. (2023). Novyny [News]. <https://sites.google.com/hnpu.edu.ua/khnpu-eduhub/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%96-%D1%81%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%80-2023-2024-%D0%BD-%D1%80?authuser=0> [in Ukrainian].

УДК 371.68:37.341.24

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(26\).2024.45-55](https://doi.org/10.35387/od.2(26).2024.45-55)

МЕДІАІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ ТА МЕДІАОСВІТА ЯК СУЧАСНІ СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

Василенко Олена Вікторівна –
кандидат педагогічних наук,
доцент, професор кафедри
правничої лінгвістики
Національної академії
внутрішніх справ

Vasylenko Olena – Candidate of
Pedagogical Sciences, Associate
Professor, Professor of the Legal
Linguistics Department of the
National Academy of Internal
Affairs

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-6364-7317>

E-mail: olena-vasylenko@ukr.net

Анотація. Статтю присвячено дослідженню проблеми медіаінформаційної грамотності (МІГ), яка в сучасному швидкоплинному цифровому світі є необхідним комплексом навичок для орієнтування в складних медіа-середовищах, оцінки достовірності інформації та відповідального використання цифрового контенту як у суспільному, так і приватному житті кожної людини. Представлено впровадження медіаінформаційної грамотності та медіаосвіти як світовий тренд, офіційно закріплений у «Всесвітньому цифровому договорі» в рамках «Пакту майбутнього», ухваленому на Світовому саміті ООН 2024 р., та реалізований у проведенні ЮНЕСКО щорічного «Всесвітнього тижня медіа та інформаційної грамотності». Автор розглядає поняття медіаінформаційної грамотності як набір компетенцій, необхідних для активної й усвідомленої участі в житті медійного суспільства, що складається з інформаційної, медіаграмотності і технологічної/цифрової грамотності. Наголошується, що медіаграмотність і здатність до критичного сприйняття медіа-повідомлень є кінцевою метою медіаосвіти – освітнього процесу, спрямованого на формування в суспільстві медіакультури, на підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні, так і новітні медіа, з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Основним завданням медіаосвіти є підготовка нового покоління до життя у сучасних інформаційних умовах, до сприймання й розуміння різної інформації, усвідомлення наслідків її впливу на психіку тощо. В статті розкрито запропоновані ЮНЕСКО